ANY VII-NÚM. 312 BARCELONA, 1er DE FEBRER, 1906

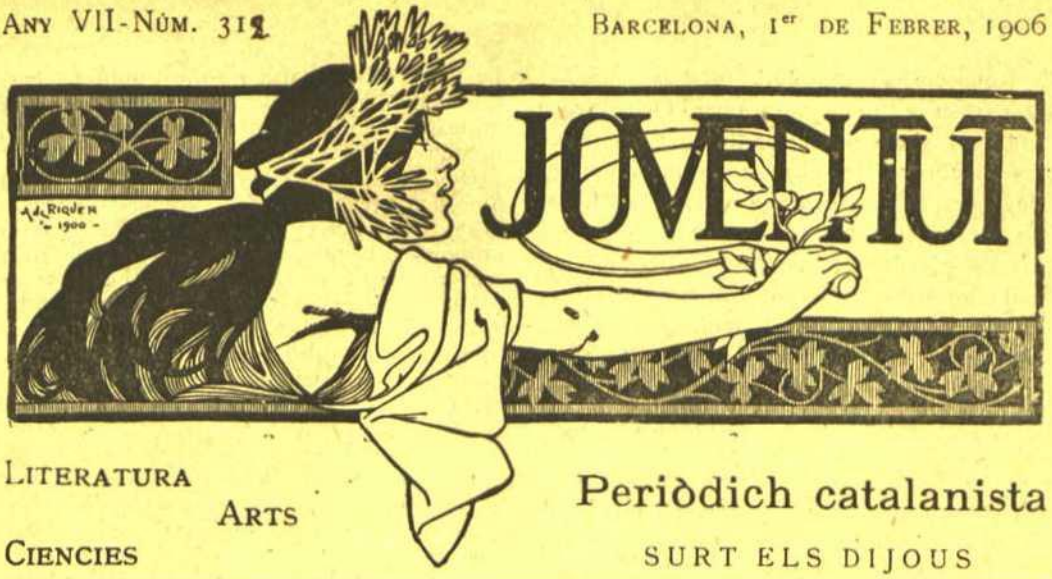

LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . . 20 »

SUMARI

Compàs d'espera, per R. Miquel y Planas.—Emporium: II, per D. Bonet y Cembrano.—Lligàm que's trenca, per Pere B. Tarragó.—Pàgines festives: Concells maternals, per Alexandre Font.—Teatres, per Emili Tintorer y J. Pujol y Brull.—El llenyatayre, per Joseph Aladern.—Notes bibliogràfiques, per R. Miquel y Planas.—Revista de revistes.—Esperanta fako.—Noves.

COMPAS D'ESPERA

Companys, un moment de descans si vos plau! Prou veig que'l vostre dalit no s'es encara acabat, y que la estropada derrera hauria pogut durnos un bell bocí més enllà de la nostra via. Emperò no hi fa res, detureuvos y escolteume.

No pensèu pas que aquest repòs, del qual podèm dir que no'ns era exigit pera la necessitat de restaurar les nostres forces, sinó malgrat la exuberancia d'elles, no pensèu pas que sia, vos dich, cosa perjudicial als nostres propòsits. Res d'això! El cim desitjat ja l'assolirèm; y si lo llarch del camí y lo aspre de la pujada ha d'exigir un repòs ¿què té més que sia aquí o un poch més amunt? Lo essencial es que d'aquest descans ne fem bon us, això es, que restaurèm les nostres forces sense desviar la nostra pensa de l'objectiu sagrat qui ens feu empendre la llarga caminada.

Del camí que duhèm fet, dels obstacles salvats, de les fatigues passades no'n fem retret en aquest punt, car no valen la pena; tampoch creguèu insuperables els obstacles que veyèu devant vostre, perque ells seràn també vençuts, jo vos ho prometo. Mes ara'ns cal reposar... Reposèm, donchs!

Tot reposant, sentirèu de mica en mica calmarse'l vostre cor... les glopades de vostra sang generosa que les venes podien dificilment engolir y qui havien accelerada la freqüencia del vostre pòls, tornaràn a la normalitat; els vostres ulls congestionats de tant fitar el terme alterós de nostre romiatge, devindràn altra volta clarividents, y os permetràn ovirar més pur que may el terme vers el qual encaminèm les nostres petjades. Y veurèu que, malgrat la vostra impaciencia forçosament reprimida, no es ja tan remot com ella vos el feya semblar, el desitjat moment en el qual ens serà permès tocar la ingenta cima.

Reposèm, sí! mes no defallim. Cal potser que hi esperèm aquí la llum d'una altra aubada. Eixa nit qui va estenentse per demunt nostre potser no sia més que senyal de que havèm ja feta una jornada profitosa y de que'ns cal esperar el nou dia pera prosseguir el nostre camí a plena llum. No es bo caminar a les fosques, encara que la nostra Fe pogués bastarnos pera vèurehi entremitj de les tenebres.

Reposèm, si, reposèm!

Y quan la llum apuntarà per l'Orient (cosa indubtable, car sempre la llum ve després de les tenebres, y res al món no pot mudar les lleys per les quals tot se regeix), aleshores ab nou ardiment prosseguirèm la nostra marxa, y molt serà que ans d'acabar la jornada no haguèm pogut contemplar, ab el meteix goig que ara ho fem, un boci més realisat de la nostra ascensió vers l'Ideal de una Catalunya Nova.

R. MIQUEL Y PLANAS

EMPORIUM

II

Verdaderament, les representacions posteriors que d'aquesta obra s'han donat han sigut bon xich més acceptables que la del dia de la estrena, y prou arrodonides pera que un pogués formarsen més càrrech y emetre un judici més encertat sobre dita obra; y això'm plau no sols perque m'ofereix ocasió de poder felicitar als executants que han posat més esmer en la interpretació, sinó també perque'm dóna motiu pera rectificar algunes afirmacions que vaig fer en ma primera crítica y que avuy reconech equivocades, ensemps que pera explanarme en algunes consideracions que la precipitació m'impedí fer en mon anterior article.

La major pulcritut en la execució per part de la orquestra'm permet avuy afirmar que la orquestració es molt més gran de lo que jo havia cregut. La fusta qu'en la primera impressió m semblà que flaquejava, ara puch dir qu'està molt ben tractada. El primer dia, jo no sé si era que no tocaven els músichs: lo que sé es que jo no vaig sentirla en tota la nit. Posteriorment he pogut apreciar el relleu que pren en l'obra. Aquesta deficiencia en la fusta alcançà'l primer dia, encara que no ab tanta intensitat, a tota la orquestra en general; y tot això succehí per manca d'ensaigs, defecte remarcable en gayrebé totes les empreses de Barcelona que no posen pas l'interès necessari en la presentació d'una obra. Es ja una costùm considerar la primera representació com un ensaig general, y per això d'una obra no'ns en podèm fer cabal judici fins al cap d'unes quantes representacions; demostrantnos això lo molt que perden les obres, que devegades resten del tot incompreses quan els intèrpretes no són prou capaços o no hi posen el degut mirament. Lo meteix puch dir del metall, que degut a la millor execució he notat que tot ell estava tractat esplendorosament, encara que ja vaig apuntar el primer dia que hi havia moments bastant ben tractats; y aquest punt es bastant remarcable per lo dificil que's fa tractar aquesta part d'orquestra, quelcòm deficient, fins en d'autors modernament celebrats.

De l'acte primer, que la nit de la estrena'm fou poch agradable, avuy gracies no sols a la millor execució sinó també al no portarlo ab tanta precipitació, puch dir que n'estich més ben impressionat, donchs si bé'l començament y en especial la part de chors no ha acabat de satisferme, en cambi el duo final ha sigut portat ab la justesa necessaria pera que pogués apreciarse la grandesa d'inspiració y el trevall de composició qu'enclòu aquest passatge.

Avuy com l'altre dia crech que'l segón acte es el més hermós y ben tractat de tota l'obra; es allà hont prent més relleu, intensitat y grandesa la música, adaptantse millor a la idea del poema.

En el tercer acte, de gran inspiració y de passatges dolcissims, tinch de notar com l'altre dia que quan Nethu entra a avisar la invasió, decàu bon xich la música. També crech que'l trànsit sobtat del delicat duo entre Nethu y Rodia a l'aparició de Nurion no està justament interpretat.

Vegis, donchs, còm la millor direcció y execució de l'obra permeten apreciar ses nombroses belleses, tant d'inspiració com de construcció. Mes avuy torno a dir que la música no agafa aquell caràcter èpich de l'acció que's desenrotlla, y això potser no es culpa d'en Morera; en el meu concepte es degut a altres causes.

Les modernes corrents de l'art musical fan que lo que avuy ne dihèm òpera en general, hagi près el caràcter d'un verdader drama, en el que la música no es sinó una manifestació del poeta. Aquest avans que tot ha d'ésser el verdader engendrador de l'obra musical. Aquest es l'art nou iniciat per Wagner y modernament seguit, encara que no ab tanta mestria, per varis autors. Ens trobèm, donchs, ab que l'autor, havent concebut el poema donantli ja la forma dramàtica, té ell meteix ample camp pera ab la música donarli més intensitat, més grandesa, fins al punt de interpretar ab ella lo que no ha pogut arribar a traduhir ab la paraula. Per això l'obra en total surt fluhida, sense desequilibris entre la música y el poema. D'un meteix es tota la inspiració y tota la exteriorisació.

Heusaqui lo que li manca a *Emporium*. La música es molt hermosa, molt inspirada, molt ben construhida: però un ha donat la inspiració y l'altre l'ha traduhida musicalment. Això sempre ocasiona qualque desequilibri, y sovint se manifesta aquest de tal manera en la exteriorisació, per no estar lletra y música ben compenetrades, que jo crech que d'aquesta classe d'obres no pot havernhi cap de perfecta, de genial, si no es un meteix qui con-

cebeix y qui exteriorisa, si no es la música una sola manifestació del poeta. Aquesta es la verdadera orientació que's tindria de pendre en aquest art, *l'art del pervindre*; tots els bons músichs podrien ésser poetes en el sentit material de la paraula, y si molts no ho són noes per manca d'esperit, sinó de cultura.

Y si volguessim admetre, admetent molt, que pot un músich interpretar de tal modo el poema d'un altre (poeta) que gayrebé arribi a identificarse ab l'esperit d'aquell traduhintlo musicalment ab molta perfecció, llavors tindriem que la grandesa de la part musical dependría molt de la grandesa del poema. Y tenim qu'en *Emporium*, si bé la música es molt superior al poema, resulta inadequada. De la gran deficiencia del poema depèn que'l tipo de Nethu en la exteriorisació musical resulta massa sentimental. L'atavisme que representa Nethu després que ha respirat la civilisació romana, cap als de la seva raça, com qu'está mal dibuixat en el poema, al traduhirse musicalment pren poch relleu. Lo meteix que'l tipo de Rodia, que vol representar la bellesa grega, ens resulta gayrebé ridicul. Per això resulta també massa sentimental la escena entre Nethu y Bar en el segón acte; y el tercer acte resulta tot plegat massa melós, especialment el duo entre Nethu y Rodia y la escena d'abdós ab Nurion, que no contrasta prou ab la barcarola final. Y no obstant, la música corresponent a n'aquests personatges y escenes es molt inspirada y ben feta, com tota l'obra en general.

En resúm: si admetèm lo primer, o sia que la música ha d'ésser solsament una manifestació del poeta, y si en Morera no's veu prou capaç pera produhir ell meteix el poema y la música, hem de concloure que potser aquest genre no es el més adequat pera que's manifesti son geni musical. Y si admetèm lo segón, o sia que pot un músich interpretar ab bastanta justesa'l poema d'un altre (poeta). llavores hem de dir que no es en Marquina'l poeta més indicat pera prestar concurs a l'obra musical d'en Morera, donchs en *Emporium* la seva poca mestria en art dramátich ha perjudicat bastant a la part musical. No obstant repeteixo, pera que'ls conceptes quedin prou clars, que la música d'*Emporium*, prescindint de la manca de propietat filla més de les deficiencies del poema d'en Marquina que d'altra cosa, es en si hermosa, inspirada, y molt ben construhida, y en son genre la millor producció fins ara dels autors catalans, y ben digna d'arrostrar comporacions ab les dels estrangers.

D. Bonet y Cembrano

LLIGÁM QUE'S TRENCA

L'esplèndit trajo de seda blanca tot guarnit ab ramets de tarongina resta abandonat sobre una butaca. Les arrugues y els plechs que forma aquell munt de roba aixafen delicadament tots els ramets que, com símbol de puresa, ostentava la nuvia pochs moments avans. A l'altra banda un trajo de frach y un barret de copa semblen fer parella macàbrica ab la butaca de la roba blanca. Tots els mobles de la sala són d'un gust exquisit, tots són nous y resplendents. L'ambient té un encis estrany, com si estigués inondat de pressentiments feliços...

Es la cambra dels nuvis. El llit que hi ha es tapiçat de seda blava, d'un blau de cel molt clar, y es tot llis, tot suau, sense més arrugues que les que formen el ben combinat dibuix de la capçalera. Al centre de la cambra hi ha una tauleta blanca molt senzilla, y a sobre d'ella una capça daurada, ab flors pintades. Dintre la capça hi ha uns paquets de paper rosa lligats ab cintes de colors distints, que guarden recorts feliços, paraules dolces. Una llantia elèctrica ab peu de llautó y pàmpol vermell escampa per tota la sala sa claror radiant.

De prompte la llantia s'apaga. Els nuvis resten al llit silenciosos, perque la impressió primera'ls hi ofega a flor de llabi la expressió dels pensaments...

Sols! Ja estàn sols abdós, y en mitj de la fosca *honradament tolerada*, d'aquella fosca que ningú anatematisa, ara estaràn ajuntats eternament, y totes les expressions del llur afecte seràn licites, y ni ell estimarà altra dòna que la seva espòsa, ni ella voldrà altre aymador que'l seu espòs, y l'un per l'altre viuràn ditxosos per llarchs anys, perque'l respecte al llaç ab que acaben de lligarse'ls farà a abdós fidels servents de llurs respectius devers...

Ni l'un ni l'altre senten temença d'equivocarse, car creuen en llur amor ab ferm convenciment. No poden dubtar de l'afecte sincer que mutuament se professen, y sentint esbategar llurs cors ab impulsos ardents, com may el foch de llur passió s'encén en ells desaforadament. Y s'apropen l'un a l'altre barbotejant paraules suaus, qu'expressen idees distintes de les que's proposen...

El refrech de la pell ha despertat brutalment un recort que'ls omple de fatal preocupació: recort que havien tingut l'un y l'altre feya ja moltes hores. Tota la esplendidesa de la festa ho havia sigut una evocació d'aquell recort en llurs penses; mes ara, en la febre del desitj, reprenent forma la bella recordança, el fet se reprodueix fidelment, completament...

—Ara no es com aleshores—li diu el nuvi ab un ayre de consol que recomana complacencia pel fet que's *desperta*. Y ella ho creu aixi, y l'anomena *espòs* donant al mot una expressió de fermesa excepcional. Y ell, deixantse portar per sa imaginació, sent un gran plaher en relatar tots els detalls de la jornada; y, sens escoltar els prechs de la seva esposa, li recorda'l primer petó que, mal intencionat, estampà en les galtes d'ella, y còm la cremor dels seus llabis devia impressionarla, y còm portats abdós pels meteixos anhels s'abraçaren fortament, y com ella s'enrogi, y còm abaixà'ls ulls al escoltar els atrevits propòsits de son enamorat...

Y, després, creu arribat el moment de parlar ab franquesa. A la fi ja no són tan sols promesos: són ja marit y muller casats ab tots els requisits, y entre abdós no deuen existir dubtes ni secrets. Després d'aquella tarda qual recort els preocupava, ell se senti atormentat pel temor de conseqüencies doloroses que'ls podien avergonyir. Mes la passió'ls juntà de nou altres vegades, y ella tement lo meteix qu'ell, però sense dirnhi res, feu els seus passos y les seves gestions pel meteix pressentiment...

Y les *conseqüencies* no vingueren, y, afortunadament, lo ocorregut entre abdós quedà secret. Y havien pogut arribar al jorn del matrimoni. Emperò ell no quedà satisfet del tot del modo còm havia acabat aquell assumpto; ell sentia forts desitjos de saber per quina causa no havia vingut aquell fill que hauria posat l'estigma de la deshonra en el rostre de sa mare al devant de la societat. Ell volia saberho a fons això, ab tota la certesa; y ara aquella dòna estimada era ja la seva esposa, y podia y devia parlarli francament, y confiarli els secrets que desitjava saber y que havia ignorat sempre, perque may gosaren parlarne fins a la nit de llurs esposalles. Y ab foll desitj l'atormentava, repetintli preguntes y exposantli suposicions seves, parlantli un sens fi de voltes de liquits estranys que tenen el poder de tornar a les prenyades tota llur virginitat, y suplicantli ab ver afany la revelació d'aquell misteri qu'ella ab les seves excuses contribuhia a fer més impenetrable, omplint de més espesses boyres el cervell del nuvi...

Per fi ella va dirli. Un dia o altre ho sabria igualment. Tot quedava reduhit, donchs, a la major o menor precipitació de les circumstancies; després de tot, ara ja eren casats, y per la causa de que's tractava no s podria pas desfer el matrimoni. Les lleys no legalisen per aytal motiu un divorci. Y per això resolgué dirli, per això li explicà qu'*en aquella ocasió*, desitjosa com ell de saber *si hi havia perill*, acudi a un facultatiu, y aquest li assegurà que may seria mare...

. . . . . .

La llantia elèctrica ab peu de llautó y pàmpol vermell, illumina ab claror trista al nuvi, qui resta en el sofà apoyant el cap en les nervioses mans. Els paquetets de paper de rosa lligats ab cintes de colors distints, que guarden recorts feliços y paraules dolces, són espargits y trocejats per terra. Y al llit se senten els sanglots de la nuvia, que amaga vergonyosament son rostre entre'ls llençols...

PERE B. TARRAGÓ

PAGINES FESTIVES

CONCELLS MATERNALS

Donya Camila Aygüesmolles, viuda de Clenxatorta, es una senyora estimada de tothòm pel seu caràcter en extrèm bondadós. Té una filla, la Camileta, y aquesta filla, com es molt natural essent una xicota aixerida y macota, quan va arribar als diset anys va fletxar de mala manera a n'en Ricardet, un noy de totes prendes, viatjant d'una fàbrica de betes sevillanes.

Va venir el casament, y donya Camila d'ençà d'aquell dia, deixant de banda l'apacibilitat del seu caràcter, se converti en tigre de Bengala pel seu infortunat gendre.

Qui ho havia de dir! Ella, tan amable y fins dòna de bons sentiments!

Cada mati, ja se sab, al tornar de plaça,

donya Camila té de fer una puja y baixa a casa la seva filla, ab el lloable propòsit de preparar al seu gendre un dinar ab *entremesos* de cridoria.

—Y donchs, noya, ¿què fa'l Ricardet?

—Miri, es a córrer la plaça en busca de compradors de betes. Per cert que aquest mati se n'ha anat corrent perque ja era un quart de dèu. Com que ahir diu que van plegar tan tart al Circo Eqüestre...

—Es a dir, que ara'l teu home va cada nit per les seves, ¿eh?

—Ja veurà, diu que després de tot un dia de trevall es precis alguna distracció.

—No li donaria jo mala distracció! Ton pare, que al cel sia, en sa vida havia eixit de casa a les nits.

—Es qu'en Ricardet...

—Y que n'ets de fava, filla meva! A tu si que te la fregirien devant del nas y no te n'adonaries. No sé per què'm sembla que'l senyor Ricardet té molta afició al Circo Eqüestre d'ençà que hi ha aquella moçota que passa'l filferro ab tanta agilitat com poca roba. L'última vegada que hi varem anar plegats, vaig observar que quan va començar el ditxós número del filferro, el teu marit fins va posarse'ls lentes.

—No cregui aquestes coses, mamà.

—Ay Deu te faça bona! Ets massa de bona fe y deixes que'l teu home tiri per allà hont vulgui. Als marits se'ls hi tenen de tenir sempre les brides curtes.

—En això potser si que té una mica de rahó.

—Tota entera la tinch! Si continúes sense creure'ls meus concells, seràs molt desgraciada, filla.

—¿Vol dir, mamà?

—Tinch molta experiencia y veig que, si no talles una mica les ales a n'en Ricardet, se t'esperen molts disgustos. Creume, als homes no se'ls hi pot concedir tanta llibertat.

—¿Y vol dir que això del Circo Eqüestre porta cúa?

—Per mi no hi va ab cap bona intenció.—

La llevor ja està sembrada. La mamà's despedeix de la filla deixantla completament capficada, y, mentres va bullint la escudella a la cuyna, en el cervell de la Camileta hi bull també tota una caçolada de dubtes y sospites respecte a n'en Ricardet, que, dit sia en honor a la veritat, es un bon minyó incapaç de fer el més petit tòrt a la seva costella.

Arriba'l xicot y ja comença per trobar a la dòna ab cara de burot enfadat, y quan després de preguntarli cent vegades la causa del disgust la Camileta obre la boca, es pera engegar al seu marit un gabadal de càrrechs per la seva assistencia al Circo Eqüestre.

—Si que m'estranya lo que'm dius, ja que may havies demostrat aquestes sospites. Aquest mati meteix m'has preguntat tota riallera si m'havia agradat la funció.

—Si avans no sospitava ara si, no sempre s'ha de tenir una vena devant dels ulls.

—Algú't dèu haver omplert de cap. De segur que ha vingut la *mamá*.

—De la *mamá* no te n'ocupis, ¿ho sents?

—Ella no s'hauria d'ocupar de mi! Que's cuydi de casa seva!—

En Ricardet ha tocat la corda sensible, puig la Camileta creu que l'amor filial la obliga a cridar encara més contra'l seu espòs fins a deixar el dinar, agafar el barret y tocar el dos.

D'ençà que'l pobre viatjant de betes sevillanes ha perdut la tranquilitat a casa seva, se'l veu sempre amohinat, fins s'ha aflaquit, y a les persones de la seva confiança les hi assegura que vol publicar un follet declarantse partidari d'introduhir algunes reformes en la cerimonia del matrimoni.

Diu en Ricardet, y crech que té rahó, que quan se verifica un casament deuria'l capellà dirigirse a la nuvia y dirli:

«La dòna casada no dèu haver de fer cas de les xafarderies de les altres, y ha de sostenir la pau dintre del matrimoni. Quan alguna persona la faci entrar en dubtes sobre la fidelitat del marit, comprobarà, avans de moure brega, si els dubtes tenen fonament, y si resulta probada la ignocencia de l'espòs, engegarà a dida al calumniador o mal pensat, encara que aquest sia sa mare.»

ALEXANDRE FONT

TEATRES

LORENZO E IL SUO AVVOCATO.—L'OVILE.—ELS TRES TAMBORS.

L'advocat de Lorenzo Candidezza es un lloro. Un lloro que li dona la bona nit y el bon día, y que celebra les alegries y plora les tristeses del seu amo y senyor. Ell, en Lorenzo Candidezza, es un mestre públich que té setanta anys, un cor de nen, una modestia y resignació exemplars, y una neboda gentil que va recullir quan, nena encara, quedà orfana, a qui estima ab deliri y de qui es estimat ab tendresa. Lloro, mestre y neboda viuen tranquila y modestament en una petita vila sense ambicions y sense penes. Un dia l'amor entra a la llar, y l'amor trenca l'idili. L'amor dels homes, qu'es sempre egoista, porta sempre en son si un drama latent. A voltes una tragedia. Pera nostre home, pera nostre bon home, els amors de Giuliano y Nannina—oh, uns amors tendres y desinteressats, quasi bé idilichs!—seràn amors tràgichs. Ells dos són joves, ells dos s'estimen, y les circumstancies volen que al casarse tinguin d'abandonar al bon vell. «*Povero Lorenzo!*» crida'l lloro. Y efectivament, el pobre vell, que sols per sa Nannina y per son lloro vivia, qu'en sa candidesa no havia previst may allò que ara passava y que, no obstant, era natural y fins necessari que passés, queda aterrat al saber la nova qu'entre plors y recances la seva neboda gentil li comunica. El cop es terrible. Interiorment el mestre protesta. No, no es just, no es humà deixarlo sol, sol ab el lloro. Què farà essent tan vellet! A qui estimarà y de qui serà estimat! Però la rahó y el seu bon cor s'imposen. «Tens rahó», li diu a sa neboda. «L'amor te crida y l'amor es sagrat. Ademés, jo puch morirme, y si'm moris, ¿trobaries a vint anys un altre oncle com jo que't recullis y protegis com jo vaig ferho quan ne tenies tres?» Y l'oncle Candidezza *s'executa*. Però'l dia dels adeus arriba. L'oncle, fent el cor fort, despedeix als nuvis qui ploren llàgrimes ignocentes, llàgrimes d'amor, d'egoisme, de remordiment; una musica que han llogat els amichs acompanya, ab un pas doble, als nuvis a la estació. «Adeu, Nannina», diu el lloro. Y després el pobre vell se troba sol, y trobantse sol plora. Plora un pervindre qu'endevina miserable, plora unes tendreses que no tornaràn, plora la vida joyosa que fuig de la seva vellesa y la seva soletat. Fins el lloro ha emmudit. Ja no contesta, ja no diu res el lloro. Ni tan sols diu «*Povero Lorenzozo*». Es que tot està tancat y el braser està encès. Aleshores una idea de deslliurança creua la ment del bon vellet. Si, es preferible la soletat del sepulcre. Y Lorenzo Candidezza serenament, tranquilament, espera que'l braser faci son fet. Y cau el teló deixantnos una impressió ben tràgica.

Aquesta comedia deguda a un autor italià, Carlo Bertolazzi, es feta ab força sentiment y ab fina gradació de contrasts. L'autor acumula una serie de detalls molt ben trobats pera donarnos una nota placèvola, quasi bé idilica, y usa un llenguatge molt natural y molt tendre. Tot pera que la impressió final sia més fonda. Ell s'enterneix y procura enternirnos ab la figura del protagonista, y ho logra plenament. ¿Què més pot demanàrseli?

En Paladini, la Chiantoni y en Sabbatini digueren molt bé'ls respectius papers. Tots tres estigueren molt justos d'expressió y de sentiment; en Paladini especialment, qui adornà'l personatge ab una serie de detalls que l'acreditarien, si ja no estigués ben acreditat, d'ésser un gran actor, un actor ben complert. També demostrà un cop més les seves aptituts com a director d'escena.

—

Le bercail (l'ovile en italià, *la cleda* que dihèm nosaltres) es una comedia en tres actes de l'Henry Bernstein. Una ovella esgarriada retorna a son corral, a la llar burgesa de son marit y de son fill, de la que un jorn desertà pera córrer derrera d'ideals boyrosos de felicitat absoluta—impossible per volerla absoluta,—qu'ella imaginà eren fàcilment realisables y que la experiencia li ha demostrat que no ho són.

Evelina es un d'aquells éssers eternament inquiets, vagabonds, assedegats, jamay contents, jamay satisfets, inexorables al voler assolir llurs ideals. De petita fou criada en una llar de parents frets e insensibles, y el seu cor no's prepará dolçament a l'amor y la tendresa. Visqué en aquella casa com a selvatge. El seu consol foren els llibres. A les golfes de la casa hi eren apilotats, puig sa tia havia declarat que «una llibreria deshonrava un saló». Y la joveneta's passà hores y més hores llegint llibres, aturdida, apassionantse, somniant. Quan estava cansada de llegir s'abocava a la finestra. Per ella veya un cementiri ab sos carrers de desmays y xiprers, ses creus y sos sepulcres. Mes els ulls de la joveneta desdenyaven aquell paisatge de morts y's fixaven intensament en l'horitzó, com si allà al lluny s'hi dibuixessin en miratge les grans esperances vagues, les belles ficcions qu'enterbolien sa imaginació... Fou aixi que son cor de verge «murmurà sovint, sense conèixerles encara, aquestes paraules de Gœthe: *Endevant per sobre les tombes.*»

Evelina's casà jova ab un home vell. Se va creure realisar el miracle que li portaria la felicitat, miracle qu'esperà durant sa joventut y que continuà esperant y volent realisar després, quan el matrimoni li mostrà'l primer gros desengany. Tot seguit de casada comprengué que'l seu marit—un home bo, burgès y prosaich—y ella, no podien posar en comú una sola idea, un sol sentiment,

una sola admiració, un sol gust. Aquell home, aquell desconegut que arribà un bell dia y no se n'anava més, aquell senyor de qui tenia de *sofrir* eternament les tendreses y les vulgaritats, la exasperà. Volgué un fill. Mes aquest fill, qu'ella captà ab sumissions, ab simulacions vergonyoses, quan li mostraren per primera volta en son llit de dolor ab son petit cap pelat y ses parpelles nùes, li feu mal al cor. Fou una altra decepció. No, no sentia amor de mare. El miracle altre cop s'esvanía. Y lo inevitable arribà: Evelina trobà un artista que li digué: «No es pas una cita lo que't demano. Te demano tota ta existencia, tota tu. Vull que vinguis ab mi pera viure sempre junts. O tu ets una criatura que té conciencia de si meteixa, dels seus drets, de la seva religió, la religió de la benhaurança, o no ets més que un ésser esclau, resignat. Si lo primer, vinaten ab mi; si lo segón, quédat ab ton marit, ab ton fill, ab ta llar.» En fi, li diu: «O m'estimes o no m'estimes.» Evelina l'estima, Evelina cerca sempre son miracle. Després d'una discussió ab son marit, se'n va ab l'aymant, sense fer cas de les paraules que aquell li diu ab to profètich: «Avans d'un any plorarás llàgrimes amargues... que la vida es lletja, que la vida es trista, que la vida es porca y que'ls minuts feliços són escassos y's paguen cars, terriblement cars.» Aixi despedeix el marit burgès a la esposa idealista.

Evelina no troba tampoch en el món de l'art—l'autor se mostra exageradament escèptich y fins injust al reflectirlo aquest món —lo qu'ella esperava, ni el seu aymant resulta l'idol que havia somniat. «Jo t'hauria pogut estimar ab el cervell o ab el cor. Si m'haguessis volgut enamorada de l'artista, tenies de permanèixer pur, noble, gran; si'm volies senzillament com a dòna, tenies de mostrarte sempre apassionat.» L'aymant no ha fet res d'això. Fa la vida del bohemi, corre derrera'ls periodistes, dels empresaris, dels petits artistes de *café concert*, d'homes dubtosos, de falses glories, de dònes lleugeres, de *rastaquouers*, d'imbècils. «Es hermós el teu mòn d'artistes, li diu, putxinel-lis que fan ganyotes grollerament.» Y Evelina deixarà a aquell aymant, qui li diu no obstant alguna veritat: «Aquests putxinel-lis són els homes. Per tot arreu trobarás les meteixes torpeses, les meteixes porqueries... gent que's ven, gent que ment, gent que té por, gent que són besties encara que se les respecti. Y en quant a la meva colla, a la meva *trepa* d'artistes, jo'ls prefereixo a pesar de tot als teus burgesos. Al menys nosaltres, encara que sia rarament, sentim y fem passar un xich de bellesa per entre la multitut que'ns escolta y s'estremeix... y ens estremim.»

Evelina no'n té prou d'això; ella, en sa inflexible ambició, en ses ilusions que may se satisfàn, no'n té prou d'un gran cor, d'un gran esperit; reclama de la vida tota sa plenitut, tots sos goigs, tots els seus recorts y esperances. Vol lo possible y lo impossible. En fi, Evelina's fa actriu y acaba, desencoratjada a la fi, trucant a la porta de son marit y de son fill, a la porta de la llar burgesa. A la fi reconeix—jo no entench gayre per què—que fins pera temperaments com el seu hi ha un refugi segur, y aquest refugi es la casa, la familia, la llar. Y Evelina plora, demana perdó, misericordia, pietat. Y el marit, el bon marit burgès, perdona.

Tal es la historia d'Evelina, l'argument de *Le bercail* la comedia en tres actes que la Mariani ab el titul italià de *L'ovile*'ns va donar l'altre dia. L'obra d'en Bernstein, psicològicament se prestaria a molt series objeccions. Es una d'aquelles obres que'n diuen de tesis encara que la tesis sia purament sentimental, que no convencen perque l'autor en son escepticisme *s'ho fa venir tot bé* per'arribar al resultat que desitja. Molta habilitat en la construcció y en el diàleg, però poca consistencia en els tipos. Tot lo que passa en *Le bercail*, evidentment pot passar, però endevinèm que si els personatges fossin tal com els pinta l'autor en el primer acte, evolucionarien diferentment en la vida. Jo no comprench per exemple—y es aquest un cas que's repeteix sovint en el teatre—per què l'amant ha d'ésser tan diferent en el primer acte de lo qu'es en el segón. Naturalment, l'home qu'estima a una dòna, avans que aquesta *caygui*, no's presenta ab tota nuesa. Sols després de la cayguda comprèn la dòna que l'home no es tan bonich com se creya. Però d'això, que per altra banda no es regla absoluta puig homes y dònes hi ha que com més se tracten més intimament se coneixen, més hermosos se troben y més s'estimen, d'això, dich, a convertirnos un personatge en l'antitesis de lo que avans era sols pera demostrar una idea preconcebuda, hi ha un pas ben llarch. No, la natura, la vida no enganyen tant com enganyen a Evelina'l marit primer, l'amant després y el mòn sempre. Hi ha molta *ficelle* en el drama d'en Bernstein. Lligada ab habilitat, es cert, sense nusos, ab escenes de gran intensitat y d'efecte, ab diàleg fàcil encara que a voltes conceptuós, però *ficelle* a la fi que acredita a l'autor de la comedia més com a constructor que com a psicòleg o moralista.

En fi, puig no puch extendrem, *L'ovile* resulta una obra més interessant que sentida, y més trevallada—tant que a voltes enfarfega —que ingenua, es a dir qu'espontania.

La execució resultà força discreta en conjunt, distingintse la Mariani y en E. Sabbatini. No obstant, jo crech que'ls francesos ho fan millor. Són tan franceses aquesta mena d'obres, que sols els francesos poden sentirles y, naturalment, representarles ab aquella senzillesa y bon gust qu'elles meteixes exi-

geixen. La Després, per exemple, no ho faria pas igual que la Mariani: ho faria millor, ho faria més francès; en una paraula, faria més el tipo de l'obra. Lo qual no vol dir que la interpretació que hi dóna la Mariani no sia ben acceptable.

EMILI TINTORER

Fa uns quants anys que, en l'escenari de l'hermosissim teatre qu'existia en el carrer de Mallorca, en Gual presentà als espectadors del Teatre Intim, ahont havia començat sa campanya, una cançó popular desenrotllada pera la escena ab música d'en Enrich Granados. Aquesta cançó era la de *Blancaflor*, y el públich, en l'época a que'm refereixo, va rèbrela ab mostres de desaprobació y va criticar d'infantivola l'obra del poeta. En Gual s'havia enamorat d'un troç de poesia del poble y ab respecte y amor n'havia forjat una obra teatral, y com que això era nou allavors y el públich, el gros públich, encara no sabia per boca d'altri la sentencia, *Blancaflor* va ésser un fracàs dels més grossos que puguin succehir en cap teatre.

Donchs *Blancaflor* es com *Els tres tambors:* una cançó popular fresca y xamosa, joya d'ingenuitat, nascuda com les violes boscanes, humil, de pares anònims que aplegats se diuen *Poble*, de vida sana y robusta que's perpetúa y va llegantse de generació en generació, prenyada sempre de poesia, núa d'artifici, car es enemiga de regles y postiços.

Blancaflor y *Els tres tambors* tenen igual mèrit: la primera es una nota suau, blanca com el meteix *arbre de la menta* que fa de cobricel a la dama quan va brodant el camisón d'or pera la filla de la reyna, blanca y esfumada com les veles de les naus que porten noves de l'aymador; blanca com les robes que vesteixen les monges del monastir ahont Blancaflor vol anar quan pensa qu'es trahida; blanca com la conciencia d'ella meteixa, que *set anys l'ha esperat ausent* y set més l'esperarà *com a viudeta enviudada...*

Els tres tambors es devassall de llum, aplech de colors brillants, mitjdiada d'estiu, y ab tot, la cançó es ben pariona de l'altra, ab son cayent de poble, senzilla y cor-oberta. Si avuy aquell públich, primitiu espectador dels primers passos del Teatre Intim, vegés *Blancaflor*, l'aplaudiria. ¿Perque té més educació artística? Crech que si, però en bona part se deuria l'èxit als antecedents. Es com allò dels ciutadans: han de tenir cèdula pera ésser honrats. Sense padrins no's pot ésser cristià. Y tants moros que hi ha batejats!

A n'en Gual, donchs, no li ve d'ara'l desenrotllar cançons populars pera la escena; ne té alguna altra, a més de les dues esmentades, que'm penso'ns donarà a conéixer ara que'l públich s'ha rendit devant d'*Els tres tambors*, en qual obra ha demostrat en Gual ésser un veritable artista y un perfecte coneixedor del teatre.

Els tres tambors es una troballa, una d'aquelles troballes qu'estàn reservades sols als artistes. Bé se n'han donades ara al Principal d'ampliacions de cançons populars, bé se n'han glosades de llegendes catalanes; mes, en gayrebé totes, quan la grandiositat llegendaria no's veya destruhida per l'èmfasis del glosador, la sugestiva simplicitat popular era desnaturalisada per la carrinclonería o la incoherencia del qui s'havia atrevit a posarhi ses mans.

Res d'això ha succehit ab *Els tres tambors*, l'antiga cançó tan brillantment harmonisada per en Morera y avuy ampliada per ell en colaboració ab en Gual. Tres quadros plàstichs hi ha vist aquest, dignes d'ésser portats a la escena: 1.er, l'arribada a Vallforest dels exèrcits de Granastre victoriosos, ab tot l'esclat de joya de les noyes y del poble en general; 2.ón, l'episodi amorós entre la princesa, son pare el Rey y el més petit dels tambors; y 3.er, partença dels soldats.

Semblen res aquests tres quadros, ¿veritat? Donchs ab gran sobrietat e ingenuitat en Gual hi fa cabre un drama d'amor y un poema qu'encisen. Aquells cants del poble en el primer quadro al acostarse'ls tambors:

> Salut als braus tambors
> qui venen de la guerra
> *y porten en llurs cors*
> *el goig de jovenesa;*

aquell Rey que surt pel carrer y de tu a mi parla ab els tambors però manàntelshi enllestir perque *té un xich de pressa;* la resolta actitut del tambor petit que *porta un ram de rosetes*, qu'essent fill del rey d'Anglaterra diu no tenir més que *la caixa y les manetes:*

> La teva filla oh Rey
> qui estima les flors fresques
> m'ha festejat el ram
> y jo festejo a n'ella.
> . . . . . .
> A un Rey tan poderós
> no li manquen riqueses
> y bé pot acceptar
> un pobre bo per gendre.
> . . . . . .
> Y si una dòna'm vol
> tambor m'haurà de pendre;
> un cop serèm casats
> sabrà la vritat bella;

la despedida dels tambors entre les aclamacions del poble, y l'acte *del més petit* al llençar una rosa al rostre de la princesa; tots aquests detalls y altres que no consigno, revelen una compenetració tan perfecta ab l'esperit de la cançó, que'l públich (no'l públich estultament ingenuu que sol concórrer al Principal, sinó'l públich-artista que s'hi congrega aquests dies) tributa veritables ova-

cions a l'artística ingenuitat de l'afortunat glosador.

En Gual, ademés, ha sabut presentar molt bé l'obra, donantli un color d'época escayent de bo de bo. Els trajos són richs y de tons alegres, com per'ajudar a ferir la imaginació popular, a la que tant impressionen les arrogants y fastuoses descripcions de nostre brillant folk-lore; y els escenògrafs Moragas y Alarma hi han contribuhit també en bona part ab ses dues decoracions, plenes de llum y de color, especialment la que representa la plaça del poble.

La música es brillant y sentida, apareixent en Morera magistral en la instrumentació.

Els actors... ingenuus, però fluixos. La direcció escènica excelent, com d'en Gual. Però no'ns estarèm pas de remarcar qu'en el primer quadro's podria treure més partit de la entrada dels tambors. A n'aquests y a llurs cops de timbals se'ls hauria de veure y sentir de més lluny, que van venint entre la joya popular, y no presentarlos de cop y volta y entretenirlos en la escena marcant massa curts y cohibits uns passos que haurien d'ésser ben llarchs y arrogants. Pera la major naturalitat y el major efecte caldria qu'en Gual se fixès en això si no ho ha fet.

Avans d'acabar no vull estarme de dir el mal efecte que'm produeix veure obres artistiques com *Els tres tambors* barrejades ab sessions de cinematògraf. Sembla que l'empresari les posi pera distreure la canalla y no s'adongui de la seva importancia fins que'l públich li demostra llur bondat. Home, senyor Graner: ¿ha vist may, vostè qu'es pintor, qu'entremitj d'una exposició de fotografies s'exhibeixin quadros a l'oli? Una cosa es la fotografia y altra cosa es l'art; lo primer pot ésser artistich, instructiu, profitós, bonich, y reunir més qualitats si vol, encara, però l'art es molt serio, creguim, y per això m'atreveixo a indicarli que faci una tria dels seus *Espectacles Graner* y els agrupi degudament pera que cada hu sàpiga de quin mal ha de morir. Obres com *Els tres tambors* sols casen bé ab altres produccions teatrals.

Y ara, una encaixada ben forta ab els artistes Gual, Morera, y Moragas y Alarma, y un saludo al senyor Graner, rumbós empresari del teatre, a qui no han dolgut *prendes* en la presentació de l'obra.

J. PUJOL Y BRULL

EL LLENYATAYRE

Quan totjust clareja'l día
y el saluda'l cant del gall,
el llenyatayre fa vía
per lo camí de la vall.
A la mà una soga porta,
a la espatlla una destral,
y per la coma encar morta
ressona un cant que s'emporta
el fresch oreig matinal.

Llamp de Deu, tant de dalit
ja'l veurèu en sê a la nit.

Ja es al bosch; per ses brancades
l'aucell comença a saltar;
per totes les encontrades
d'altres se'n senten piular.
El sol daura les capçanes
travessantles ab sos raigs,
l'ayre porta essencies sanes
dels pins y de flors boscanes;
tot refloreix, sembla un maig.

La natura's treu el dol
y s'emmarida ab el Sol.

Pega ullada'l llenyatayre:
quína tasca, llamp de Deu!
No n'hi ha pas poch ni gayre
que no puja com se dèu!
Au, donchs, a tirar a terra
tots els pins més rabaçuts;
a tots declaro la guerra;
jo netejaré la serra;
cap al tart serèu cayguts.

Qui no pugi dret com cal,
llamp de Deu! cop de destral.

Ja la destral enarbola
y cau volant sobre'l pi;
altre cop per l'ayre vola
y altre cop torna a ferî.
Quatre cops, y l'arbre a terra;
vinga un altre y a tallâl!
Fins que cap n'hi hagi a la serra,
fins que tots síen a terra,
no reposa la destral.

Destral, destral, pega fort;
mes tan sols al pi qu'es tòrt.

¿Quí t'ensenyà, llenyatayre,
tan saludable trevall?
Ja festós circula l'ayre,
pel bosch que ombreja la vall.
Ja de soques doblegades
y nuhoses no n'hi ha;
totes són dretes, llistades,
totes estàn ben pujades
y el bosch fa goig de mirâ ..

Llenyatayre, ta destral
quànt de bé fa, quan fa mal!

JOSEPH ALADERN

NOTES BIBLIOGRÁFIQUES

J. Pin y Soler.— VARIA II.—*Barcelona 1905. (Verdaguer).*

El senyor Pin y Soler es un escriptor prou conegút y apreciat a Catalunya pera que calgui èsser presentat en aquestes planes ab motiu de la publicació formant volùm d'una segona serie de sos interessantissims articles. La possessió del *métier* es tan absoluta en ell, que pot permetres lo que potser a ningú més li fòra permés: això es, el produhirse en les més diverses manifestacions literaries, sense trahir el més petit esforç d'adaptació. Sia'l que sia'l tema per ell escullit, en tots troba la manera d'interessarnos; ell vos explica viatges, ell vos comunica impressions personals, ell vos transporta ab la imaginació allà hont li plau; y a tot arreu hi estèm bé ab ell, y tot lo que vos diu vos es agradós d'escoltar; fins que a n'ell li ve bé deixarvos, lo qual sempre vos sembla massa aviat.

Això'ns ha passat a nosaltres ara ab el segòn volùm de *Varia*; l'hem començat a llegir per aquell *Prefaci* en el qual l'autor entra en materia parlantnos dels articles que té fets, dels que té a mitj fer, dels que solament té pensats; en el qual ens parla del seu editor, de si el publicar llibres en català es un mal negoci y de mil coses més; ab una senzillesa, ab una franquesa diriem, que fa tot seguit la impressió de qu'estèm parlant ab un conegut de tota la vida. Y res... seguim llegint. . y ens trobèm impensadament ab l'*índex* qui clou el volùm!

Y bé, ¿què vos ha dit en Pin? No probèu pas d'explicarho a ningú; es impossible d'altra manera que fentlo parlar a n'ell meteix, ab son propri llibre. Explicar viatges en els quals hi hagin naufragis, descarrilades, incidents d'aquells més impensats, això es fins a cert punt cosa fàcil; emperò'ls viatges de en Pin y Soler son tota altra cosa; en sa companyia s'hi viatja tranquilament, segurament; se veuen coses totes perfectament humanes y reals, y explicar aquestes coses d'una manera tan deliciosament natural no pot pas ferho qualsevol. Cal que la manera de dirho sia la meteixa de que en Pin se val; d'altra manera no faria l'efecte.

Quan una literatura compta ab escriptors qui ab tanta senzillesa de medis saben mantenir l'interès del llegidor, ja pot dirse que's tracta d'una literatura qui ha assolit un alt grau de perfecció dins son procés evolutiu. Reparèu que ja som lluny d'aquells temps en que calia escrivint en català, o fer riure a tot estrop o fer plorar a llàgrima viva. En Pin coloca'l nostre idioma al nivell del quin més apte sia pera dir ab *politesse* exquisida tot lo que a un home verament civilisat se li ocorri dir a un altre home tan civilisat com aquell; el nostre llenguatge apareix ja tan *senyor* com pugui esserho qualsevol altre, y ab això sol ja n'hi hauria prou pera fer l'anomenada d'un autor, y pera que aquest fos obgecte de les manifestacions d'agrahiment de tots els qui estèm interessats en el plet del nostre idioma.

Dins el volùm que'ns ocupa hi hem trobat aquella xamosa *Poruga* la qual es un petit joyell del nostre teatre català, y que fa doldre novament el que'l senyor Pin y Soler no hagi pogut congeniar més ab la gent d'entre bastidors.

En resùm: si del primer volùm de *Varia*, publicat fa dos anys, ne traguerem el desitj de veuren publicat el segòn, una vegada llegit aquest el nostre desitg de poder fruhir els altres es molt més gran encara. Que no's desdigui el mestre Pin y Soler de la promesa feta d'anar buydant els calaixets d'aquella *arquilla* de la qual ens parla en el pròleg.

Y agrahimli de passada'l qu'en el precedent volùm y en aquest ens hagi fet el servey de crear un titul ben català *(Varia)* pera denominar colectivament els reculls d'articles sobre tan diverses materies. Hauria pogut titularlos *Miscelànea*, o altre nom emmatllevat a qualsevol altra literatura o traduhint el caracteristich *Melanges* dels francesos; emperò'l de *Varia* els guanya a tots en justesa y, sobre tot, en catalana concisió.

—

NUOVA GRAMMATICA SPAGNOLA PER LA SCUOLE SECONDARIE E COMERCIALI, *di Carlo Boselli. — Milano, Fratelli Treves, editori, 1906.*

Hem rebut un exemplar d'aquesta nova gramàtica pera l'estudi del castellà, composta pel nostre distingit amich y colaborador de JOVENTUT, el senyor Carles Boselli.

Ab la lectura de la introducció hont l'autor exposa'ls seus especials punts de vista y ab el sol examen de la taula de materies, ja un se dòna compte de que's tracta d'un llibre modern pera'l qual s'han utilisat els estudis y observacions personals de qui l'ha escrit, coneixent bé l'idioma objecte d'estudi y el propri del publich a qui el dirigeix.

Tenen especial interès en el volùm (de unes 400 planes tot plegat) els apèndix qui el completen, entre'ls quals s'hi troba un petit diccionari d'americanismes que ha d'èsser de gran utilitat als italians qu'emigren a les repúbliques de l'Amèrica del Sud.

—

LA CUESTIÓN CATALANA. LOS SENADORES Y DIPUTADOS REGIONALISTAS AL PAÍS. *Lérida, 1906 (Sol y Benet).*

El fascicle qual titul capça les presents ratlles ve a èsser un manifest dirigit a les demés regions espanyoles, y en el qual se

fa una síntesis de la significació y tendencies del nostre moviment regionalista, vindicantlo del titllat de separatisme ab que se l'ha volgut anular politicament per part dels qui tenen interés en continuar la historia d'Espanya dintre'ls procediments que tantes vergonyes ens han reportat, deixant la patria espanyola reduhida en la forma que gràficament presenta la coberta del propri fascicle, el qual segons sembla s'ha fet circular profusament a fi d'obtenir una difusió lo més gran possible dels ideals de Catalunya

La redacció del manifest que'ns ocupa está feta dintre'ls termes d'una serena imparcialitat, y això certament contrasta ab l'animositat ab que se'ns tracta, fins en els actuals moments en que tota defensa'ns ha estat mancabada.

Per això nosaltres, comprenent la bona fe que suposa la publicació del fascicle *La Cuestión Catalana* pera parlar sens eufemismes (cosa que'l Catalanisme ha fet sempre) de lo que constitueix les aspiracions de Catalunya, dubtèm dels resultats pràctichs que se'n puguin obtenir, en un pais hont no's llegeix y hont si's llegeix, se desdenya dedicar l'atenció deguda a qüestions sobre les quals la opinió pública ha estat miserablement enganyada a favor d'una tayfa d'explotadors del pais interessats en sa ruina, de la qual n'obtenen ells exclusivament els beneficis.

Si a tota Espanya *La Cuestión Catalana* fos llegida y meditada com mereix la importancia del problema qui's debat, podriem esperarne quelcòm de l'expandiment dels nostres ideals. Mes tenim gran dubte de que'ls enemichs de Catalunya lograràn inutilisar com sempre tan sanitosa propaganda, desvirtuantla enfront dels qui sols se deixèn portar d'un apassionament suicida.

R. Miquel y Planas

REVISTA DE REVISTES

La Revista Gràfica, que publica l'Institut Català de les Arts del Llibre, conté en son número del prop passat desembre curiosos trevalls literaris y tècnichs tals com: *El primer libro impreso en Barcelona*, per Adolf Alegret; *El «Manipulus Curatorum»*, per Joseph Pallejà; *Introducción de la imprenta en Barcelona*, per Mariàn Escar; *La imprenta en Valencia*, per Adolf Alegret; *El periódico, el libro y la imprenta*, per Eladi Fernández Diéguez; *Los concursos tipográficos internacionales*, per N. N.; etc., etc.; essent dignes d'elogi les magnifiques reproduccions de planes d'antichs incunables, com també'ls suplements artistichs que a aquest número acompanyen, a dos y a tres colors molts d'ells.

Notable es també, tant o més que tots els publicats fins ara, el derrer número aparegut de la *Revista Ibérica de Exlibris*, ab el que's clou el segón volùm de tan interessant publicació. Hi ha curiosos trevalls de Ignaci de Janer sobre *En Pere de Leiba y son exlibris*, del Dr. Pau G. Muñoz sobre *Los exlibris y la medicina*, d'en Pau Font de Rubinat sobre'ls *Exlibris del Marquès de la Cañada*, essent remarcable entre tots els demés articles el de nostre company Miquel y Planas sobre *La llegenda del Drach en els Exlibris*. Les marques reproduhides són notables per son gust artistich y per la netedat de la impressió, que acredita l'amor ab que en Fidel Giró trevalla pera'l major brill de les arts gràfiques catalanes. Ademés s'acompanyen quatre làmines (en paper del Japó dues d'elles) reproduhint els exlibris d'Alfons XIII, original d'en Riquer, d'en Jordi Monsalvatge original d'en Triadó, y dels germans R. y S. Miquel y Planas original d'en Diéguez. També's reparteix ab aquest número la bibliografia y catàleg descriptiu formats per la redacció de la *Revista Ibérica de Exlibris*, y el repertori d'exlibris ibèrichs que resulta de l'inventari per dita revista practicat.

Butlleti del «Centre Excursionista de Catalunya» (Barcelona). Publica en son derrer número la continuació de la monografia que sobre'l monastir de Sant Pere de Roda ha escrita n'Antoni de Falguera, la qual es ben interessant y ho resulta més encara ab les boniques vistes que de dit temple's donen en fotogravat, podentse apreciar, malgrat son actual estat runós, excelents detalls arquitectònichs d'aquell important exemplar de l'art romànich català. Conté ademés aquest número un curiós trevall de Joan Serra y Vilaró, Pbre., sobre'ls *Ponts del Diable y de Sant Joan en la vila de Cardona*, y unes *Notes folklòriques de Gironella y Puigreig*, degudes a n'en Pere Feliu.

Entre les revistes castellanes ab les qui tenim cambi hem trobat articles importants a *La Lectura* y *Nuestro Tiempo*, de Madrid, essent dignes d'esment en aquesta última les notes politiques d'en Salvador Canals; *Hojas Selectas*, de Barcelona, *Revista Social*, de idem, *Euskalduna*, de Bilbao; *Alhambra*, de Granada, etc.

De França recomanèm els derrers números del *Mercure de France*, *L'Européen*, *Le Courrier Européen*, *Le Menéstrel* (cada dia més important per sa nodrida informació musical); *Prouvenço*, y *Le Midi Fedéral*.

De les revistes italianes que visiten nostra redacció esmentarèm el derrer número de *Leonardo* (Firenze), notable pels trevalls *Le vere antinomie della ragion pratica*, de Mario Calderoni y *Per l'estetica di B. Croce e l'architettura*, de Hugo Monneret de Villard; *Il Campo* (Torino); *Il Regno* (Firenze); *Revue Franco-Italiemse et du Monde Latin* (Nàpols), *Il Tirso* (Roma), etc.

ESPERANTA FAKO

ADRESARO ESPERANTISTA DE
JOVENTUT

42 Sº Perfecte Buen S. Clemente, (*legas E.*) — Albagés (Lleyda).

43 Sº Manel Benet y Benet, (*legas E.*) — Plaça de la Constitució, 21 — Borjas-blancas de Urgell.

44 Sº Johano Coll y Rigolta, (*legas kaj skribas E.*) — A cà'n Gerard Baguer — Palamós (Petit Empordà).

45 Sº Valentí Renòm y Presagué, (*lernas E.*) — Concell de Cent, 238. pral., 2.ª — Barcelona.

46 Sº C. Ametlla y Coll, (*parolas E.*) — Rebolledo, 4, baix — Tarragona.

47 Sº Agustí Montaner y Cabarrocas, studento, (*profesoro de Esperanto*). — Arch de Sant Agustí, 7, 2.º, 1.ª — Barcelona. — (Somera adreso. — vilago: Palamós.)

48 Sº Marius Burgos y Sastre, (*lernas E.*)— Cuireterías, 10, 4.º — Tarragona.

49 Sº Josefo Roviralta y Fornes, (*legas kaj skribas E.*) — Sant Ramón, 2, 4.º, 2.ª — Barcelona.

50 Sº Mikaelo Bassa y Cortés, (*lernas E.*) — Carrer Major Taulat, 117, botiga — Poble Nou (Barcelona).

51 Sº Petro Bohigas y Canadell, (*lernas E.*) — Concell de Cent, 341, 1.er, 1.ª — Barcelona.

52 Sº Enrich Saúch y Català, advokato, (*lernas E.*) — Plaça de la Llibertat, 1, 1.er — La Bisbal (Petit Empordà).

53 Sº Rossendo de Pouplana de Ciurana, (*lernas E.*) — Carrer d'en Pi y Margall, 8, 1.er — La Bisbal (Petit Empordà).

54 Sº Johano Linares y Delhom, verkisto kaj industriisto, (*legas E.*) — Sant Sebastià, 22 — Palafrugell (Petit Empordà).

55 Sº Marius's Brú y Borràs, instruisto, (*lernas E.*) -- Col-legi d'Interns del Institut de Reus — Reus.

56 Sº Ramón Mercadal y Martínez, (*lernas E.*) — Concell de Cent, 390, 1er — Barcelona.

57 Sº Baldomer Anglada, (*lernas E.*) — Hospital, 21 — Barcelona.

58 Sº Josefo Bosch y Ximenis, fotografisto, (*legas kaj skribas E.*) — Carrer de Canet, 35 — Sarria (apud Barcelona).

59 Sº Jako Rull y Ballès, (*legas kaj skribas E.*)— Portal de l'Angel, 7, entresol — Barcelona.

60 Sº Manuel de la Fuente Cardeñes, (*legas kaj skribas E.*) — Carrer Nòu de la Rambla, 163, 3.º, 2.ª — Barcelona.

61 Sº Francisco Genover, (*legas kaj skribas E.*) — Palafrugell.

(Daŭronta.)

Nia estiminda samideano Sro. Federiko Pujulà forestiĝas el Barcelono. Kiel jam scias niaj gelegantoj treofte ni estas seniĝataj je lia kompanio, sed ne de lia granvalora kunlaborado. Li daŭrigos do same sian redaktoran laboradon kaj esperantan propagandadon. Pro tio ni prokastos post unu numero de nia revuo la eldonadon de katalana-esperanta gramatiko ĉar oni devas al li sendi la presprovojn por ilia korektado, oni bezonas pli da tempo se oni volas eviti kian ajn interompo.

Dum la foresto de Sro. Pujulà lin anstataŭos en la esperanta kurso farata ĉe la societo «Progrés» la distinguinda esperantisto Sro. Johano Rosals.

Ni plezure sciigas ke definitive oni fondis en tiu ĉi ĉefurbo la societon *Espero Kataluna* kies celo estos propagi kaj popoligi la internacian Zamenhofan lingvon.

En la unuakunveno, oni unuvoĉe elektis la anojn kiuj devas formi la societestraron; ili estas Sro. Johano Rosals prezidanto, A. Montaner vic-prezidanto, kasistino Fno. Ludovikino Campmajó, Kolombino Rovira sekretarino, D Renart, vic-sekretario, Dominiko Bonet, bibliotekisto, kaj Sroj A. Roig, Josefo Bonhome kaj J. Solà voĉdonantoj.

Nostre estimat company en Frederich Pujulà's troba ausent de Barcelona. Com ja saben nostres lectors, ab molta freqüencia'ns veyèm privats de sa companyia, però no de sa valiosa cooperació. Ell seguirà, donchs, igualment sa tasca de redactor y de propagador de l'Esperantisme. Solsament retrassarèm un número la publicació de la gramàtica esperanta-catalana, car devent enviàrseli les probes pera llur correcció, se necessita quelcòm més de temps si's vol evitar qualque interrupció.

Durant l'ausencia d'en Pujulà'l substituirà en la classe d'Esperanto que's dóna al «Progrés», el distingit esperantista en Joan Rosals.

Tenim el gust de fer públich que ha quedat definitivament constituhida en aquesta capital la societat *Espero Kataluna*, qual fi es propagar y popularisar la llengua universal del Doctor Zamenhof. En la reunió que varen celebrar pera constituhirse sortiren elegits per aclamació'ls senyors següents pera formar la Junta Directiva: President, En Joan Rosals; Vis-president, En Agustí Montaner; Tresorer, senyoreta Na Lluisa Campmajor; Secretari, senyoreta Na Coloma Rovira; Vis-secretari, en Dionis Renart; Biblio-

Laŭ niaj sciaĵoj grandnombraj estas la membroj kiuj apartenas al tiel simpatia societo, kaj oni povas antaŭdiri pro la entuziasmo de ĝiaj fondintoj, plenan kaj fruktodonan sukceson en ĝia entreprenota agado.

Nun oni serĉas propran logejon sed malgraŭ tio, oni povas sendi la aliĝojn membraj ĉe la Administracio de JOVENTUT, plaça Teatre, núm. 6, kaj ĉe la prezidanto Sro. J. Rosals, Portaferriça, 30, librovendejo.

En la lernejo «del Dolç Nom de Maria y St. Francesch d'Asis» (Provenza Strato, 226ª) la direktorino Fno. Ludovikino Campmajó kun la helpo de Fno. Kolombino Rovira komencis elementan kurson de la Zamenhofa lingvo kun granda entuziasmo de la malgrandaj lernantinoj kiuj grandnombre kunvenas en ĝi. Ni gratulas la diritajn kuraĝajn fraŭlinojn kiuj estas el la plej distinguindajn lernatinoj de Sro. Pujulà.

Antaŭen!

tecari, en Domingo Bonet, y Vocals, els senyors En Arthur Roig Casanovas, Joseph Bonhome y Joseph Solà.

Segons nostres informes són en gran nombre'ls adherits a tan simpàtica corporació, essent de preveure, donat l'entusiasme de sos fundadors, un èxit ben falaguer pera la campanya que van a empendre.

Interinament s'està buscant local apropriat pera lloch social, poden enviarse les adhesions a l'Administració de JOVENTUT, Plaça del Teatre, 6, entresol, y a casa del President, Portaferriça, 30, llibreter.

En el «Colegi del Dolç Nom de Maria y Sant Francesch d'Asis» (Provença, 226), la Directora senyoretà Lluisa Campmajó, auxiliada per la senyoreta Coloma Rovira, ha inaugurat una classe elemental de la llengua d'en Zamenhof, ab gran entusiasme de les petites alumnes qu'en gran nombre hi concorren. Felicitèm a dites coratjoses senyoretes, unes de les més distingides deixebles d'en Pujulà.

Avant!

NOVES

Es critica, certament la situació política d'Espanya. L'ambició de la quefatura dugué al poder a n'en Moret, quan en Montero Rios, cansat de governar en pèssimes condicions, se'n tornava a casa; y avuy es ja qüestió de que tots els politichs lliberals, per poch lliberals que sien, o essentho sols de nom, hi pensin en la necessitat de tornarsen per hont han vingut, si gota de bona fe y serietat els queda.

Per sa part en Maura, com si pressentis una desfeta pròxima, sembla que vulgui precipitar els aconteixements, preparantse pera quan se'l cridi a n'ell, que no serà sinó quan s'hagi probat (?) qu'ell es l'única solució y que caí donarli facultats amplies.

En tant a Catalunya, a Barcelona, continuèm exclosos de les garanties constitucionals; la prempsa està amordaçada, la lliure emissió del pensament es prohibida, y els qui sentim desitj de solucionar l'actual conflicte pera bé de l'Estat espanyol, no podèm dir res; per més que, desgraciadament, la experiencia'ns demostra que tampoch seriem escoltats.

Emperò l'obligat silenci de la prempsa barcelonina no es absolut. Si els periòdichs catalanistes no poden parlar, altres periòdichs hi ha, com *El Diluvio*, que han publicat quelcòm de substanciós, com per exemple'l manifest *A las Cortes* que dit periòdich publicà en sa edició del passat diumenge. Heusen aqui alguns fragments:

La idea del separatismo catalán ha nacido en el resto de España, ignorante del estado íntimo del alma de nuestro pueblo Ha bastado que un partido político, nacido en Cataluña y sin ramificaciones aparentes en el resto de la nación, haya concretado su programa en la autonomía regional, para que en la inteligencia rudimentaria de algunos directores de la opinión se haya producido una asociación de ideas, y la palabra autonomía haya sugerido la de separatismo, equiparando estúpidamente al pasado de Cuba la actualidad de Cataluña. Producida esta desviación inicial, no se han hecho esperar las consecuencias. El efecto inmediato ha sido el de provocar una sorda hostilidad en la conciencia de España contra toda iniciativa reformadora del ambiente nacional que brotara en tierra catalana porque necesariamente debía reputarse pecaminosa. Y de cómo ha sido aprovechada esta hostilidad perfectamente explicable; de cómo han sido explotados los sentimientos del pueblo español, abriendo y ensanchando sin piedad las heridas aún chorreando sangre de las últimas campañas coloniales, sólo nosotros, los que vivimos en Cataluña, podemos tener una idea exacta, tan exacta como horriblemente triste.

Asombra y apena pensar en lo que se ha dicho y se ha escrito á propósito del movimiento autonomista de Catalunya. Algunos por un interés político torpemente comprendido, otros por irreductible incapacidad mental, los más por ignorancia, han predicado el odio

santo á los regionalistas catalanes, confundiendo en un común anatema á los regionalistas y al pueblo catalán.

. . . . . .

Lo decimos muy alto y muy fuerte. En Cataluña no se ha planteado un problema catalán, sino únicamente y de un modo definitivo el problema de España.

. . . . . .

¿Queremos una autonomía administrativa? ¿Aspiramos á una autonomía política, como base de una federación de las regiones españolas? ¿Pedimos simplemente la autonomía municipal? ¿Basta un régimen de descentralización que se concrete por el momento en resoluciones de carácter económico para el fomento de nuestra riqueza? Cada una de estas aspiraciones tiene realmente su voz en el mundo político de Catalunya; pero muy por encima de todas ellas, fórmulas frías de organización jurídica que esperan el aliento de una vida, está el alma catalana, que sueña en un porvenir glorioso, confiante en la virtud de su esfuerzo, consciente de su deber en el mundo y segura de influir en el nacimiento de una nueva España.

La diferenciación de cada uno de los componentes nacionales que sean de ella susceptibles no viene á destruir la unidad de España. Viene á negar la uniformidad impuesta artificiosamente, para crear una positiva unidad que sea el resultado de una comunidad de afectos y de aspiraciones entre las personalidades naturales que tienen su asiento en la nación. La fórmula de esta unidad no hay entendimiento capaz de descubrirla y concretarla, porque no ha de ser obra caprichosa del hombre de estudio que la deduzca de sus teorías, sino producto vivo de la realidad.

. . . . . .

He aquí el proceso que se ha iniciado en Cataluña. No se detenga su curso por vano apego á ese patriotismo palabrero que canta las glorias del pasado, inconsciente de las vergüenzas del porvenir. No se quiera que el grito de ¡Viva España! sea el alerta plañidero de un centinela, custodio celoso del quietismo nacional, sino la expresión sinceramente sentida de un santo deseo de ver y adorar una España viva. Entonces se comprenderá el alto sentido patriótico de la acción que ha venido desarrollando Cataluña dentro de España.

. . . . . .

Per muy infundada que sea esta ilusión, la tenemos por digna de respeto ¿Y no es lamentable que hasta hoy solo haya servido para dictar al Parlamento una ley que declare á Barcelona indigna de la Constitución vigente y para dictar al Gobierno un proyecto de ley encaminado á impedir el libre ejercicio de derechos tan esenciales como el de emisión del pensamiento? El sentido tradicionalista de los hombres del pasado prevalece, y todo gesto de pueblo moderno se antoja motivo de desorden, toda iniciativa temor de destrucción. Ante un deseo seriamente manifestado de progreso, toda la obra de libertad del pasado siglo va á ser negada. Ni siquiera el pensamiento fundamental del señor Maura de hacer del Parlamento un verdadero poder del Estado llegará á tener realidad. El problema de la libertad no lo dejaron resuelto nuestros padres. Continúa siendo nuestro problema y lo será también de nuestros hijos é indefinidamente perdurará en España como una muestra de impotencia de nuestros hombres para vivir la vida de los pueblos modernos. ¿Cómo es posible alentar en el alma nacional el ansia de nuevas conquistas de la civilización, si ni aun las consagradas por la ley y selladas con la sangre del pueblo han logrado estabilidad?

Nosotros pedimos al Parlamento que asegure el mantenimiento del actual orden jurídico como una base firme y sólida en que puedan apoyar su planta los que han de empujar á la sociedad española en su marcha adelante. No hay crimen, no ha de haber crimen en el mundo cuya represión exija la destrucción de las libertades conquistadas, y mucho menos los llamados delitos de opinión, proscritos para siempre del catálogo de crímenes que castigan las democracias.

Ara bé: de tot això's deduheix que'ls catalans volèm legalitat y amor, protestant de que's vulguin posar fòra de la lley nostres aspiracions de progrés y vida. Ho hem dit mil voltes, però no'ns dol repetirho. Preferim transcriure y comentar tan nobles paragrafs que no pas entretenirnos a retreure les injusticies y els agravis que altres periòdichs de Madrid han fet aquests dies a Catalunya predicant son extermini.

Ara les Corts tenen la paraula.

—

En el local de «l'Associació Wagneriana» donà'l dia 26 d'aquest mes un concert de piano la senyoreta Concepció Darné y Dalmau, qui demostrà una vegada més el seu gran domini de l'art que practica. Tocà, com a primeres audicions, *Prelude* y *Cache-Cache*, de E. Bossi; *L'isle joyeuse*, de C. Debussy; *Jeux d'Eau*, de M. Ravel; *Cançó noruega*, hermosisima composició que recorda les de la nostra patria y que fou admirablement dita per la senyoreta Darné, lo meteix que *Papillons* (abdues composicions de Ole Olsen) hont feu prodigis de seguritat y execució finissima; y *Islamey*, de M. Balakirew. Figuraven ademés en el programa, *Andante varié*, de Haydn, y la *Fantasía en do major* de Schumann, molt ben interpretades, especialment aquesta última.

També en la Sala de la Reyna Regent del Palau de Belles Arts l'«Associació Musical de Barcelona» donà un concert (segón del cicle Schubert) el dia 28 a la tarda. El programa's composava del *Quarteto en la menor* op. 29, y el *en mi bemol*, op. 125 n.º 1 de Fr. Schubert. Foren discretament interpretats pels senyors López Naguil (violi 1.er), López Casals (violi 2.on), Ribas (viola) y Rabentós (violoncel).

—

Publicacions rebudes:

Emporium, drama lirich en tres actes, lletra d'Eduart Marquina, música d'Enrich Morera. S'ha publicat el poema original d'aquesta obra, escrit en vers català per en Marquina. Se troba de venda en totes les llibreries y establiments de música, y en nostra Administració, al preu d'una pesseta.

Crònica o Comentaris del gloriosissim y invictissim Rey En Jaume I d'Aragó. S'ha publicat el quadern 11 d'aquesta obra ab tant d'èxit editada pels senyors Ferrer y Vidal. Preu de cada quadern, 25 cèntims.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.